

ВИСНОВОК

про наукову новизну, теоретичне і практичне значення результатів дисертації Дзундзи Романа Михайловича на тему «Особистість українського хорового диригента кінця ХІХ – початку ХХІ століть в контексті проблем ідентичності»

Обґрунтування вибору теми дослідження та її зв'язок із планами наукових робіт університету.

Проблематика ідентичності, що актуалізована в дослідженнях філософів, соціологів, політологів, культурологів, ще не знайшла свого ґрунтового висвітлення в науковому дискурсі мистецтвознавства. Пропоноване дослідження має безперечну актуальність, оскільки в сучасному науковому дискурсі актуалізована тенденція до пошуків власної історичної самості, її коренів, характерних рис. Саме тому питання ідентичності українського хорового диригента другої половини ХІХ – початку ХХІ століть та окреслення його ролі в українському суспільстві представляє важливий науковий інтерес.

Теоретичну основу дослідження склали праці філософів: Арістотеля, Д. Берклі, Р. Декарта, І. Канта; психологів: Р. Бернса, Д. Майерса, З. Фрейда, К. Юнга; соціологів: Т. Абея, Б. Андерсона, З. Баумана, П. Бергера, М. Гібернау, Е. Дюркгейма, Ч. Кулі, Т. Парсонса, Е. Сміта. А також праці з історії (Н. Дейвіс, І. Огієнко), нації та націоналізму (У. Альтерматт, О. Вертій, Ю. Габермас, Е. Геллнер), глобалізації (Р. Войтович, Д. Мартен, Д. Харві, А. Шюц), тоталітаризму (Х. Арендт), культури (Ю. Лотман), світової музичної культури та музичної естетики (Т. Адорно, Й. Гердер, Д. Лихачов, О. Лосєв, В. Порус, Г. Ріккерт), історії української музичної культури (М. Гордійчук, М. Грінченко, Г. Карась, Л. Кияновська, Л. Корній), української культурної, національної ідентичності, національної ідеї та свідомості (О. Барвінський, М. Возняк, О. Гнатюк, О. Забужко, М. Козловець, Л. Нагорна, В. Попов), української музичної культури в контексті проблематики ідентичності (О. Граб, О. Козаренко, М. Новакович), диригентського мистецтва (Г. Єржемський, М. Колесса),

українського хорового мистецтва (О. Бенч, М. Бурбан, Я. Горак, А. Лашенко, Л. Ханік).

Дисертація відповідає культурологічному профілеві ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Тему дисертації затверджено 01 листопада 2016 р. (протокол № 10) на засіданні Вченої ради ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника». Вона є частиною науково-дослідної теми «Актуальні питання культурології: теорія та історія культури» (державний реєстраційний номер 0117U004571).

Наукове завдання, розв'язання якого отримано в дисертації. Метою наукового дослідження є комплексне розкриття особливостей культурної, національної, професійної ідентичностей та самоідентичності українського хорового диригента, як особистісного культуротворчого феномену, механізми якого значною мірою розкривають глибинні закони творчості митця-диригента. Окреслення проблематики ідентичності в історичному, соціально-культурному та особистісному планах, сприятиме виявленню характерних рис, взаємозв'язків та еволюційних особливостей її становлення.

Досягнення зазначеної мети передбачає розв'язання таких завдань:

- на основі аналізу джерельної бази запропонувати авторське визначення понять: *ідентичність диригента; самоідентифікація диригента; самоідентичність диригента; культурна ідентичність диригента; національна ідентичність диригента, культурно-національна ідентичність диригента; соціальна ідентифікація диригента; професійна ідентичність диригента;*
- визначити та окреслити особливості впливу соціокультурного середовища на формування культурної та національної ідентичностей хорового диригента;
- дослідити вплив музичних навчальних закладів на формування соціокультурної ідентифікації особистості хорового диригента;
- окреслити культуротворчу місію хорового диригента у пробудженні та утвердженні національної свідомості українців в умовах бездержавності і тоталітарного режиму;

- встановити особливості сучасного українського хорового диригента як провідника національного буття у глобалізованому світі.

Наукова новизна результатів дослідження визначається її метою, комплексом поставлених для виконання дослідницьких завдань, предметом дослідження. У дисертації

вперше:

- проведено комплексне дослідження особистості хорового диригента кінця XIX – початку XXI століть в контексті проблем ідентичності;

- на основі аналізу теоретичних філософських, соціологічних, психологічних та культурологічних праць *сформовано авторські* термінологічні визначення основних понять дисертації: *ідентичність, самоідентифікація диригента, самоідентичність диригента, культурна ідентичність диригента, національна ідентичність диригента, культурно-національна ідентичність диригента, соціальна ідентифікація диригента, професійна ідентичність диригента;*

- виявлено, що процеси хабітуалізації та легітимізації соціальних схем створюють «життєвий комфорт» і впорядковують культурний світ диригента, що надає значення його діям, а рівень культурної та національної ідентичності диригента виступає не тільки індикатором особистого розвитку ідентичності диригента, а й «соціального самопочуття суспільства»;

- доведено, що соціальний вплив на формування культурної та національної ідентичності диригента закладений в самій основі соціального співіснування, адже будь-яка ідентичність є динамічною категорією, яка можлива тільки в соціальних взаємодіях;

- визначено, що середовище, як невіддільна частина соціуму, відіграє надважливу роль у формуванні культурної, національної, професійної ідентичностей та самоідентичності українського хорового диригента, і перебуває з ними у тісному взаємозв'язку;

- наголошено, що у процесі формування соціокультурної ідентичності особистості диригента значною є роль вищих музичних навчальних закладів

України, як важливої інституції у побудові нових соціосфер, в яких вибудовується професійна культурна ієрархія та система цінностей;

- з'ясовано, що в період становлення ідентичності диригента вагомою є роль його викладача з диригування, як приклад сформованої ідентичності особистості;

- підтверджено, що важливим елементом у формуванні соціокультурної та професійної ідентичностей хорового диригента є його соціалізація в хоровому студентському колективі;

- простежено, що професія диригента, як і будь-яка інша, є шляхом набуття навиків та особливих якостей, що, як цілісний комплекс, притаманні тільки їй, а досвід диригента суб'єктивізує професію, «приватизуючи» її та водночас самореалізуючись в ній;

- досліджено, що професійна ідентичність диригента є установочною та саморепрезентативною системою, з професійним інструментарієм і лексиконом, має три рівні та володіє рядом специфічних особливостей.

Уточнено: зміст категорій «свідомість» та «самосвідомість»; «седиментації диригентської діяльності», яка є природнім процесом переходу знання від покоління до покоління, як в рамках диригентських шкіл, так і особисто від викладача до учня, та *запропоновано* новий погляд на цілісність усвідомлення ідентичності, який можна назвати «своїм світом»; закріплення набутих навиків диригента рекомендовано називати «седиментація діяльності хорового диригента».

Обґрунтованість і достовірність отриманих результатів дослідження. Положення, висновки та рекомендації, що містяться в дисертації, науково обґрунтовані та достовірні. Це обумовлено застосуванням сукупності методів та підходів наукового пізнання, серед яких: *міждисциплінарний* (у тому числі *синергетичний* – спрямований на розкриття універсальних механізмів самоорганізації складних когнітивних систем), що передбачає поєднання різних галузей знання задля розв'язання намічених проблем та розширення наукового досвіду; *конкретно-історичний*, *культурологічний*, *соціологічний*, *антропологічний*, *психологічний* та *системно-структурний*, що дозволяють встановити зв'язки і взаємодії між елементами ідентичності і підкреслюватиметься

емерджентними (особливими) властивостями новоутвореної системи. Серед *методів* дослідження: *джерелознавчий та емпірико-теоретичний* – для дослідження й аналізу архівних матеріалів, історико-біографічної та культурно-мистецької фактичної бази, що включає індукцію, дедукцію, ототожнення, синтез, комплексний мистецтвознавчий та кореляційний аналіз; *еволюційний* – для висвітлення окремих етапів поступового розвитку української хорової культури як послідовних ланок безперервних соціокультурних змін; *наукової реконструкції*, що, на базі джерельних матеріалів, дозволить відтворити історичну картину розвитку диригентського мистецтва; *систематизації та узагальнення* – для визначення об'єктивних закономірностей становлення культурної, національної, професійної ідентичності та самоідентичності хорового диригента у взаємодії з різними аспектами культурно-мистецького життя України другої половини ХІХ – початку ХХІ ст.; *компаративний та біографічний*, що дозволить співставити життя і діяльність хорових диригентів; *соціокультурний та ретроспективно-еволюційний* – необхідний для відтворення етапів становлення і розвитку хорової діяльності, цілісної картини соціальних та культурних детермінант формування та розвитку особистості українського диригента в контексті проблем ідентичності; *системно-структурний аналіз* – для виявлення характерних індивідуально-особистісних особливостей ідентичності хорових диригентів на різних етапах його життя; *абстрагування й конкретизація*, що дозволяє виділити й охарактеризувати зв'язки поняття ідентичності та діяльності диригента, як явища, що переходить від конкретного насправді до абстрактного в мисленні й від абстрактного в мисленні – до конкретного в мисленні; *крос-культурний* – для з'ясування психологічних особливостей феномена ідентичності українського хорового диригента; *аналогії* – для виявлення схожості світогляду та спільних рис різних хорових диригентів і митців; *контент-аналіз* – який за допомогою інтелектуального фільтра, що фокусується на сукупності ітерації (логічні ланцюжки), дозволить виділити релевантні інформаційні відомості, необхідні для дослідження ідентичності українського хорового диригента; *акмеологічний*, що дозволяє розглядати розвиток ідентичності диригента впродовж всього життя митця; *аксіологічний* – для визначення ціннісних орієнтацій українського хорового диригента; *культурної*

персонології – для побудови моделі ідентичності особистості українського хорового диригента.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у застосуванні його положень та висновків для збагачення сучасного українського мистецтвознавства новими підходами до розуміння проблематики ідентичності українського хорового диригента на етапах його становлення і розвитку. Матеріали та результати дослідження можуть знайти застосування в лекційних курсах із культурології, методики, історії та теорії хорового мистецтва, та стати підґрунтям для подальших наукових досліджень у диригентсько-виконавській та культурологічній сферах, а також у суміжних галузях (психології, соціології, педагогіці), як моделі для аналізу диригентських персоналій в контексті проблем ідентичності; у навчально-методичній роботі з написання підручників, посібників, підготовці курсів лекцій з культурології та мистецтвознавства у вищих навчальних закладах, зокрема з теорії та методики хорової діяльності, теорії та історії української культури, історії української музичної культури, а також як допоміжний навчальний матеріал у курсах «Історія української музики», «Хорознавство», «Музична соціологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності».

Апробація матеріалів дисертації. Основні положення й результати дослідження упродовж 2016–2020 років оприлюднено у формі доповідей та обговорено на *семи міжнародних конференціях*:

1. XII Міжнародна науково-практична конференція «Культурний вектор розвитку України початку XXI століття: реалії і перспективи» (11 листопада 2016 р., м. Рівне). Виступ на тему: *«Постать М. Лисенка в контексті проблем ідентичності»*;

2. Міжнародна науково-практична конференція «Станіславів і Станіславівщина в час суспільних і національних змін XIX і першої половини XX ст.: Суспільство – Політика – Культура – Міжнаціональні взаємини»

та на щорічних звітних науково-практичних конференціях викладачів та аспірантів ДВНЗ “Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника” (м. Івано-Франківськ, 2016–2020 рр.) під час навчання в аспірантурі.

Повнота викладу матеріалів дисертації в публікаціях здобувача. Основні положення роботи висвітлено у 10-ти одноосібних публікаціях, 5-ть з яких – у наукових фахових виданнях України, 1-на – у науковому зарубіжному виданні, 4 – у збірниках матеріалів конференцій та інших виданнях.

Список публікацій здобувача за темою дисертації та відомості про апробацію матеріалів дисертації:

1. Дзундза Р. Микола Колесса крізь призму проблем ідентичності. *Українська культура : минуле, сучасне, шляхи розвитку : наук. зб. Вип. 25* / упоряд. і наук. ред. В. Г. Виткалов; редкол.: Ю. П. Богуцький, С. В. Виткалов, Волков С. М. та ін.; наук.-бібліогр. редагування наукової бібліотеки РДГУ. Рівне: РДГУ, 2017. С. 63–68.
2. Дзундза Р. Проблеми ідентичності в рецепції сучасних українських диригентів. *Українська музика: науковий часопис* / [голов. ред. І. Пилатюк]. Львів: [ЛНМА імені М. В. Лисенка], 2018. Ч. 2 (28). С. 67–75.
3. Дзундза Р. Постать М. Лисенка в контексті проблем ідентичності. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету ім. В. Гнатюка. Серія: мистецтвознавство*. Тернопіль, 2018. № 2 (вип. 39). С. 18–24.
4. Дзундза Р. Вищі музичні навчальні заклади сучасної України як чинник формування культурно-національної ідентичності диригента. *Культура України: зб. наук. праць*. Харків: ХДАК, 2019. Вип. 66. С. 78–86.
5. Дзундза Р. Культурна та національна ідентичність диригента: імплікація понять. *Науковий вісник Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. Київ. 2019. №125. С. 52–64.
6. Дзундза Р. Фемінізація української хорової культури Галичини кінця XIX – початку XX ст. *MUSICA GALICIANA. T. XVI. Kobiety w kulturze muzycznej Galicji*. Rzeszow, 2019. С. 106–116.

Матеріали наукових конференцій:

1. Дзундза Р. Постать диригента Дениса Січинського в контексті проблем ідентичності. *Stanisławów i ziemia stanisławowska w dobie przemian społecznych oraz narodowościowych XIX i pierwszej połowy XX wieku. Gospodarka-kultura-religia*. Tom 2. Warszawa – Stanisławów. 2017. С. 214–225.

2. Дзундза Р. Роль высших музыкальных учебных заведений современной Украины в формировании культурной идентичности дирижера. *Интеграция областей художественного образования: теоретико-методологические концепции, проблемы и перспективы*: материалы Международного Научного Симпозиума (Бельцы, Молдова, 18–20 октября 2018). Бельцы, 2018. С. 325–329.

3. Дзундза Р. Культурна і національна ідентичність Євгена Савчука (до 100-річчя капели «Думка») *Україна. Європа. Світ. Історія та імена в культурно-мистецьких рефлексіях*: тези доповідей Третьої міжнародної науково-практичної конференції. Національна музична академія України імені П. І. Чайковського. Київ, 7–8 листопада 2019. С. 38–40.

Наукові праці, які додатково відображають матеріали дисертації:

1. Дзундза Р. Від редактора. *Сидорак В. Рече та стогне Дніпр широкий: симфонічна поема-фантазія для хору та симфонічного оркестру (партит. і голоси)* / ред.-упор. Р. Дзундза. Івано-Франківськ: «Фоліант», 2020. С. 3–4.

Характеристика особистості здобувача.

Р. М. Дзундза закінчив:

Івано-Франківське державне музичне училище ім. Д. В. Січинського у 2004, здобув диплом молодшого спеціаліста за спеціальністю «Музичне мистецтво» і кваліфікацію викладача; керівника хору; артиста хору (ансамблю); вчителя музики, керівника вокального ансамблю;

Львівську державну музичну академію ім. М. В. Лисенка у 2007 році за напрямом підготовки «Мистецтво», здобув кваліфікацію бакалавра диригента хору, артиста хору, викладача;

Львівську національну музичну академію ім. М. В. Лисенка у 2008 році, здобув диплом магістра за спеціальністю «Музичне мистецтво», здобув кваліфікацію диригент хору, артист хору, викладач;

Львівську національну музичну академію ім. М. В. Лисенка у 2013 році, здобув диплом бакалавра за напрямом підготовки «Музичне мистецтво» та здобув кваліфікацію бакалавра музичного мистецтва; диригент оперного, симфонічного оркестру;

Львівську національну музичну академію ім. М. В. Лисенка у 2014 році, здобув диплом магістра за спеціальністю «Музичне мистецтво» та здобув кваліфікацію магістр музичного мистецтва, диригент оперного, симфонічного оркестру, викладач;

Львівський інститут економіки і туризму у 2016 році, здобув диплом та ступінь бакалавра за напрямом підготовки «Міжнародна економіка», здобув кваліфікацію бакалавра з міжнародної економіки;

Львівський інститут економіки і туризму у 2017 році, здобув диплом спеціаліста за спеціальністю «Міжнародні економічні відносини», здобув кваліфікацію спеціаліст спеціальність «Міжнародні економічні відносини» професійна кваліфікація «спеціаліст з міжнародних економічних відносин; з міжнародного туризму»;

З 01.10.2016 до 30.09.2020 – аспірант кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Оцінка мови та стилю дисертації. Дисертація написана українською мовою з вживанням лінгвістичної та спеціальної термінології. Стиль викладених в дисертації матеріалів дослідження – науковий.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності. За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації.

Як результат попередньої експертизи дисертаційна робота Р. М. Дзунзи «Особистість українського хорового диригента кінця ХІХ – початку ХХІ століть в

контексті проблем ідентичності» у межах фахового семінару, який було проведено на базі кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника», та повноти основних результатів дослідження

УХВАЛЕНО:

1. Затвердити висновок про наукову новизну, теоретичне та практичне значення результатів дисертації Р. М. Дзундзи «Особистість українського хорового диригента кінця ХІХ – початку ХХІ століть в контексті проблем ідентичності».

2. Констатувати, що за актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованістю, науковою та практичною цінністю здобутих результатів дисертація Р. М. Дзундзи відповідає спеціальності 034 «Культурологія» та вимогам п.10 Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 06 березня 2019 р. № 167.

3. Рекомендувати дисертацію Р. М. Дзундзи на тему «Особистість українського хорового диригента кінця ХІХ – початку ХХІ століть в контексті проблем ідентичності» до захисту на здобуття ступеня доктора філософії у разовій спеціалізованій вченій раді за спеціальністю 034 «Культурологія».

Рецензент:

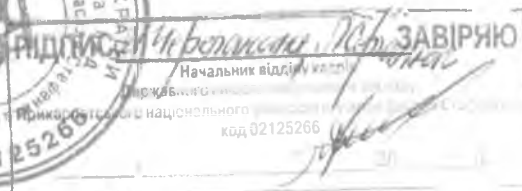
професор кафедри музичної україністики та народно-інструментального мистецтва Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», доктор мистецтвознавства, професор

М. В. Черепанин

М. В. Черепанин

Рецензент:

завідувач кафедри методики музичного виховання та диригування Навчально-наукового Інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет ім. В. Стефаника», заслужений діяч мистецтв України, кандидат мистецтвознавства, професор

Л. І. Серганюк

Л. І. Серганюк